

Елин Пелин

Син

Дядо Никола плаче от щастие. Той събра кротичко лютивата фасулена чорба, подсмърча и гледа да скрие сълзите, които вече преливат и се готвят да потекат по грапавото му, добро, небръснато лице. Студена мъгла покрива града и ситен дъжд ръми навън. Вътре в хана – гъмжило. Селяни седят по масите, пият, ядат, викат. Вратата постоянно се отваря, влизат-излизат хора, жени с деца на ръце, увити в кожуси, загърнати в япунджаци. Дядо Никола, стопен от щастие, не чува шума, не вижда никого. Само от време на време поръчва да донесат вино и не знае какво да каже на сина си, ами току повтаря:

– Мило ми е, синко, мило ми е, че те видях. Като че от небето падна. Десет години, кажи го, ти беше дете – оттогава ни вест, ни кост от тебе. Да не бях дошел днес на панаира, кой знае дали щях вече да те видя.

Синът му Стоян, облакътен широко на масата, човърка главата на един излезнал от дъската пирон и свива навътре устните си, така, че бузите му чак се надуват. Той се наяде хубаво и сега обръща до дъно малките чашки, като се движи неспокойно на стола и умът му бяга оттука.

– Къде беше, бе синко? Толкова години. Чухме те в Америка, чухме те по дунавските гробища. В село пуснаха, че си бил и в затвора, па чухме, че си умрял! Насмалко помен не правихме. Питяхме, разпитвахме – отникъде нищо.

Гласът на дядо Никола се задави. Той замлъкна. Родителските му очи поглъщаха сина цял и го милваха, и му се радваха.

Стоян избягваше да говори за себе си. Той ту килваше орфания си каскет на чело, та захлупяше очи, ту го тикваше назад и изпод него се подаваха мазни, немити, слепнали като от пот чорли. Ризата му бе кирлива, износената му връзка изскачаше из яката му отзад и лежеше върху голия му врат.

– В земята потъна, бе синко, майка ти, горката, очите си изплака. Да беше ни се обадил. Писъмце да беше ни пратил. Измъчихме се, синко – въздъхна дълбоко старецът и сълзи задавиха думите му.

В хана влезе някакъв стражар, отиде до тезгяха, попита нещо кръчмаря, изпи една ракия, погледа се в хората и си отиде.

Стоян извади парче хартийка, нахлупи каскета над очи и се наведе съвсем над масата, като се взираше в книжката.

Дядо Никола забележи това, погледна сина си, погледна стражаря, но разпъди лошата мисъл.

И пак сърдечно и наивно заговори:

– Не сърди се, синко, ама лоши работи чухме. Страмувахме се,

синко...

Стоян мълчеше и се усмихваше, но не весело.

– По едно време идваха стражари в село, търсиха те. Обърнаха всичко в къщи. За кражба някаква приказваха. Нещо каса сте разбивали.

– Вятър работа – каза Стоян и се наведе.

– Така, така се чу, синко.

– Не е така, татко – рече кисело Стоян. – Аз се боря за правдата. Тоя изгнил свят трябва да погине. Един да има, да живее царски, а друг да мре за кора хляб. Къде е тук правдата?

Старецът замига бързо срещу сина си и нищо не разбра.

– Така е, синко, така. Тя, правдата, е в човека. Ако я има в тебе, има я и по света. Ако я няма в тебе – никъде я няма.

Тежкоснагият Стоян се размърда на стола, наведе се и плюна на пода.

– Е, било какво било. Ние ли ще оправим света. Срегнахме се, видяхме се, я остави ти и правдата, и кривдата, ами ела да си идем на село. Да зарадваш майка си. Прибери се да поемеш работата. Аз остарях вече.

Стоян бутна ръце в джобовите и се наду в изтърканите тесни дрехи.

– То, татко, така ще стане, но засега не мога.

– Барем за ден, за два си ела, бе синко. Да се порадва майка ти. Дома да си видиш.

– Не мога, татко. Къде ти мога? Аз тук по бърза работа съм дошъл. Служа в една фабрика, там... кюстендилско. Прати ме господарят на панаира да му купя кон. Купих и трябва да го откарам.

– Е, синко, отчужди ти се сърцето от нас. Добре, че ми се обади. Инак нямаше и да те позная – въздъхна с горчивина стария. – Не искаш да пододеш. Аз трябва да си вървя, доде е раншко. И времето е лошо. Пък и пари нося. Продадох добичетата, да ги не храня зимьска.

Дядо Никола се разплати, завърза торбичката си, стана и наметна ямурлука.

– Така, синко, не искаш да те заведа у дома – проговори той като на себе си и очите му пак се напълниха. Той подаде ръка на сина си.

– Сбогом, синко. Прощавай. Господ да те пази!

Стоян стана.

– Не, татко. Ще те изпратя донякъде. И на мен ми е мило, но такава ми е работата. Сега не мога да дойда. Ще гледам по-нататък.

Двамата излязоха от хана.

Гъста, непрогледна мъгла пълнеше улиците. Ръмеше. Земята беше кална.

По пътя Стоян се разприказва. Работил. Получавал сега добра заплата. Имал малко пари в банката, като ги позакръгли, ще се прибере. Само, че го гонят, защото се борил против неправдите, застъпял се за сиромасите.

Старецът вървеше приведен, слушаше го умилено и мълчаливо, и от време на време попипваше пазухата си, дето носеше парите.

Студената влага проникваше навсякъде и Стоян вървеше свит, с ръце в джобовете на панталоните си, защото нямаше горно палто. Обущата му бяха кални, скъсани и пропускаха.

Те излязоха извън града, тръгнаха по калното шосе и дълго вървяха.

Дядо Никола на едно място спря.

– Ти се върни, синко, не гази калта. Аз ще взема тук през ливадите – по-пряко. Мъглата се разреде, не ме е страх.

– Ще повървя и аз малко, па ще се върна – рано е.

Старецът и Стоян тръгнаха през ливадите. Те вървяха мълчаливо по влажната трева, избикаляха локвичките и бързаха. Когато стигнаха малката елхова горичка, те се отправиха през нея по тесен коларски път.

Стоян се спря.

– Стига дотука. Ще се върна вече.

Бащата разтвори ямурлука и подаде ръка за сбогом.

Отведнаж той усети, че яките, железни ръце на сина му го стиснаха за гушата и го повалиха на земята.

Кървава мъгла премина през очите му. Дъхът му спря. Нещо тежко нахлу в гърдите му, той поиска да извика, но не можа. А после усети, че топлината, която стягаше шията му, изчезна. Студенина проби тялото му, той отвори очи и разбра, че лежи в калта. Беше тъмно. Черна непроследна нощ поглъщаше всичко.

Старецът протърка очи, поиска да се изправи на краката си, но не можа. Страшна мисъл мина през главата му. Той попипа пазухата си. Елека му беше разкопчан и парите липсваха.

„Дано е сън, дано е сън“ – помисли той, направи усилие да стане, повдигна главата си и като се подпря на ръце, седна. В гърдите му имаше някаква страшна тежест. Той едвам дишаше. Студената влага го освести. Той си спомни всичко. И разбра всичко.

– По-добре да ме беше убил. А сега пак ще живея!

Дядо Никола захлупи лице с ръцете си и окаяно и горчиво заплака.

КРАЙ

© Елин Пелин

Източник: Словото

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5617>]